

ANALIZA ACCESULUI ECONOMIC LA PRODUSELE ALIMENTARE DE ORIGINE ANIMALIERĂ PRIN PRISMA PREȚURILOR DE VÂNZARE

Dr., lector univ., Elena ȘCERBACOV

*Universitatea Agrară de Stat din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Mircești, 44
Tel: (+373) 22 31-22-58, www.uasm.md*

Abstract

It is said that there is economic efficiency and social effectiveness when, on their account, the increase of welfare in society is obtained. The price regulates all the attitudes of participants in market processes by objective norms and reactions. The paper aims at analyzing the economic access to food products of animal origin through the prism of the sale prices and through the main social-economic indicators characterizing the incomes and the living standard of the population. The methods of analysis, synthesis and comparison were used in the investigation process, and the recent works in this field, as well as the statistical reports of the NBS formed the informational basis. The obtained results show that the actual sale prices, effectively formed per one tonne of agricultural production of animal origin in agricultural enterprises of the Republic of Moldova increased during the analyzed period, due to the droughts in the years 2006, 2007, 2009, 2010, 2012 and 2015 which also affected the livestock sector. Thus, the cost of production increased significantly. The main indicators characterizing the incomes and the living standard of the population have low values, which allows us to state that the population does not have enough financial resources for the purchase of the current consumption products, taking into account also the need for large consumption products. Only the employees from the financial and insurance activities have an average nominal monthly earning that satisfies the level of economic access to food of animal origin.

Key words: *sale price, foods, production cost, economic access, population disposable incomes, subsistence level.*

JEL CLASSIFICATION: Q110, Q180

Introducere. Natura, semnificația și rolul prețului și-au găsit diverse explicații în școlile de gândire care s-au conturat de-a lungul timpului.

În economia *clasică*, prețul reflectă cheltuielile făcute pentru obținerea unui bun economic. El este denumit de către A. Smith “prețreal” sau “prețnatural”, ce asigură recompensarea muncii consumate și încorporate în bunul care se schimbă.

Economia *neoclastică*, prin școala marginalistă, susține că prețul se fundamentează pe utilitatea bunurilor; el este expresia utilității marginale, dependentă și de raritatea bunurilor. Reprezentanții acestei școli apreciază prețul ca pe un “indice al rarității”.

Teoria neoclastică se întemeiază pe date de pornire și un model de comportament. Datele de pornire sunt considerate a fi exogene: este vorba despre scările de preferință ale agenților economici și despre cantitățile factorilor de producție la începutul unei perioade. Maximizarea obiectivelor agenților, în condițiile constrângerii, din cauza datelor de pornire, constituie singura regulă de comportament al agenților. Aceasta se exprimă pe piață prin intermediul funcției ofertei și cererii. Funcționarea pieței permite să se stabilească nivelul cererii, ofertei, prețurilor și folosirii factorilor de producție și a forței de muncă.

În gândirea economică contemporană, prețul este considerat o mărime rezultată din interacțiunea mai multor factori: utilitate, raritate, cost, raportul dintre ofertă și cerere, volumul masei monetare și stabilitatea acesteia, dobânda, prețul celorlalte bunuri, conjunctura economică [3, p. 67].

Ca orice problemă socială pregnantă, prețurile au căpătat și capătă un caracter politic acut, atunci când rezolvarea lor a fost și este legată direct sau mijlocit de una din formele puterii din stat, mai ales în perioadele de criză, necesitate sau război [4, p. 335].

Prețul este tratat ca punct nodal în studiul rentabilității și al stabilirii unui plan de marketing. Cu ajutorul prețului pot fi cuantificate opțiunile comerciale, folosindu-se un marketing riguros și precis.

Se înțelege că întreprinderile manifestă o reflexie permanentă asupra prețurilor sale, identificate în timp, în următoarele împrejurări:

- lansarea unui produs nou, al cărui succes depinde, în bună măsură sau exclusiv, de prețul solicitat. Prețul dă prima imagine a produsului.
- momentele modificării (actualizării) inevitabile a prețului datorită schimbării manifestărilor concurențiale pe piață sau ca urmare a creșterii generalizate a costurilor sub influența prețurilor.
- corelarea sortimentală a prețurilor.

Entitățile care au manifestări în ceea ce privește prețul sunt: consumatorul, întreprinderea ca vânzător, partenerii întreprinderii, statul.

Consumatorii se manifestă în două ipostaze: prin interesul constant pentru prețuri și prin capacitatea de acțiune limitată.

Rațiunile pentru care consumatorii sunt interesați direct și în mod constant de prețuri sunt:

- prețul influențează puterea de cumpărare exprimată în termeni reali;
- prețul reprezintă importanța sacrificiului financiar pe care trebuie să-l consimtă pentru procurarea unui bun;
- prețul este folosit în alegerea pe care dorește s-o facă între mai multe produse; prețul reprezintă valoarea legată de nevoia sau prestația așteptată a produsului, a gradului de interes pentru acesta.

În esență, prețul caracterizează produsul și, prin aceasta, el influențează opțiunea pe care cumpărătorul o va avea asupra costului cumpărării sale.

Capacitatea de acțiune limitată a consumatorului se explică pe seama următoarelor elemente de judecată: unele bunuri de strictă necesitate trebuie absolut satisfăcute; întreprinderile percep consumatorii prin necesitatea vitală a bunurilor; informația este incompletă și dificilă, ceea ce face ca opțiunile consumatorilor să fie fundamentate pe criterii aparente prezentate cu abilitate de către vânzători.

Întreprinderea, ca vânzător, se află la originea deciziei prețului. De aceea poziția ei între entitățile care operează cu prețul este cea mai importantă. Decizia prețului este rezultatul acțiunii la mai multe compartimente funcționale din interiorul unei întreprinderi: directorul de vânzări, responsabilul publicității, directorul producției, directorul economic, responsabilul controlului de gestiune, directorul financiar, directorul (managerul) general. Fiecare dintre aceste responsabilități sunt preocupate de: nivelul prețului pe piață pentru a mări vânzările, influența ritmului vânzărilor asupra ritmului producției, confirmarea prețurilor fundamentate pe seama costurilor unitare de producție, folosirea unor metode de fixare a prețurilor cele mai adecvate, maximizarea profitului total al întreprinderii [5, p. 16-17].

Evaluarea modului de transmitere a prețurilor pe filierele agroalimentare și anume cât de evident și cât de repede se transmit schimbările de preț de la nivelul fermelor până în raftul magazinelor și la consumatorul final, este o informație de multe ori utilizată pentru a măsura eficacitatea, eficiența și nivelul de competiție de pe piețele existente. Ajustarea prețurilor pe filiere reflectă în ultimă instanță natura, structura și organizarea filierei și poate identifica, în ultimă instanță, eventualele eșecuri ale piețelor.

Material și metodă. Analiza cantitativă se realizează pe datele de tip cifric selectate și prelucrate de autor în baza anuarelor statistice ale Republicii Moldova.

Materialul informativ care a stat la baza redactării acestei lucrări cuprinde studii științifice, de referință din literatura internațională și națională. Ca instrumente metodologice sunt folosite analiza și sinteza informațiilor concludente pentru subiectul abordat.

Rezultate și discuții. Una din caracteristicile generale ale securității alimentare la nivel național este accesul economic la alimente care reprezintă prezența veniturilor disponibile care vor permite cetățenilor să procure produsele alimentare în cantitățile care trebuie să corespundă unui rațion echilibrat.

Pentru asigurarea securității alimentare este necesar de a satisface nivelul accesului fizic la alimente, dar și a celui economic. Astfel este necesar de a spori competitivitatea producției care va

diminua costul acesteia și prețul de comercializare și ca rezultat consumatorii își vor permite să achiziționeze produsele alimentare.

Prețul de vânzare a producției agricole reprezintă unul din indicatorii care permit evaluarea nivelului de acces economic la alimente.

În continuare sunt prezentate prețurile de vânzare a unei tone de producție animalieră.

Tabelul 1. Prețurile de vânzare formate efectiv pentru o tonă de producție agricolă de origine animalieră în întreprinderile agricole din Republica Moldova, lei

Specificație	Anii									
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Vite și păsări (în masă vie) inclusiv: Bovine	10696	9841	16013	16469	14082	18380	19770	23921	22621	23814
Porcine	16121	15427	27999	26067	25771	22602	27160	25868	29854	23897
Ovine și caprine	9624	8595	10327	12913	13882	15255	17057	21649	22292	28860
Păsări	14231	17944	21903	18535	20088	20359	22207	20895	24287	23586
Lapte-total	2881	3255	3939	3387	3809	4419	4629	4774	5196	5317
Ouă alimentare, pentru 1000 buc.	626	628	952	673	717	827	952	891	1004	1057

Sursa: [1,2]

Secetele din anii 2006, 2007, 2009, 2010 și 2012 au afectat și sectorul zootehnic, majorând semnificativ costul de producție a cărnii de bovine. Din cauza reducerii efectivului de bovine, prețurile de vânzare a cărnii au sporit în anul 2015 față de anii 2006, 2007, 2008 și 2009 respectiv cu 13118; 13973; 7801 și 7345 lei pentru o tonă în mărime absolută sau de 2,23 și 2,42 ori sau cu 48,72 și 44,6 p.p. în mărime relativă, comparativ cu anii 2010, 2011, 2012 și 2014 acestea au crescut respectiv cu 9732; 5434; 4044 și 1193 lei pentru o tonă în mărime absolută sau cu 69,11; 29,56; 20,46 și 5,27 p.p. în mărime relativă.

Prețul de vânzare a cărnii de porcine a crescut în anul 2015 comparativ cu anii 2008, 2009 și 2010 respectiv cu 4102; 2170; 1874 lei pentru o tonă în mărime absolută sau cu 14,65; 8,32 și 7,27 p.p. în mărime relativă, iar față de anii 2012, 2013 și 2014 acesta s-a majorat cu 3263; 1971; 5957 lei pentru o tonă în mărime absolută sau cu 12,01; 7,62 și 19,95 p.p. în mărime relativă, cauza fiind majorarea costului de producție în această perioadă.

Prețul de vânzare a cărnii de ovine și caprine a crescut în anul 2015 comparativ cu anii 2006, 2007, 2008, 2009 și 2010 respectiv cu 19236; 20265; 18533; 15947 și 14978 lei pentru o tonă în mărime absolută sau de 2,99; 3,36; 2,79; 2,24 și 2,08 ori în mărime relativă, iar față de anii 2011, 2012, 2013 și 2014 acesta s-a majorat cu 13605; 11803; 7211 sau 6568 lei pentru o tonă în mărime absolută sau cu 89,18; 69,2; 33,31 și 29,46 p.p. în mărime relativă, cauza fiind majorarea costului de producție în această perioadă.

Prețul de vânzare a cărnii de pasăre de către întreprinderile agricole a crescut în anul 2015 în comparație cu anii 2006, 2007, 2008 și 2009 respectiv cu 9355; 5642; 1683 și 5051 lei în mărime absolută sau cu 65,74; 31,44; 7,68 și 27,25 p.p. în mărime relativă, iar față de anii 2010, 2011, 2012 și 2013- cu 3498; 3227; 1379 și 2691 lei în mărime absolută sau cu 17,41; 15,85; 6,21 sau 12,88 p.p. în mărime relativă, cauza fiind costul înalt de producție ca urmare a secetelor din acești ani.

Prețul de comercializare a unei tone de lapte s-a majorat în anul 2015 comparativ cu anii 2006, 2007, 2008, 2009 și 2010 respectiv cu 2436; 2062; 1378; 1930 și 1508 lei în mărime absolută sau cu 84,55; 63,35; 34,98; 56,98 și 39,59 p.p. în mărime relativă, iar față de anii 2011, 2012, 2013 și 2014 acesta a crescut respectiv cu 898; 688; 543 și 121 lei în mărime absolută sau cu 20,32; 14,86; 11,37 și 2,33 p.p. în mărime relativă.

Această situație este provocată de costul înalt de producție, secetele din acești ani, diminuarea cantității de lapte produse ca rezultat a reducerii efectivului de vaci. De asemenea s-au majorat prețurile de vânzare a ouălor în 2015 comparativ cu anii 2006, 2007, 2008, 2009 și 2010 respectiv cu 431; 429; 105; 384 și 340 lei pentru 1000 buc. în mărime absolută sau cu 68,85; 68,31; 11,03; 57,06 și 47,42 p.p. în mărime relativă, iar față de anii 2011, 2012, 2013 și 2014 acestea au sporit cu 230; 105; 166 și 53 lei în mărime absolută sau cu 27,81; 11,03; 18,63 și 5,28 p.p. în mărime relativă. Cauza majorării prețurilor este determinată de majorarea costului de producție la ouă.

Statul intervine în diferite modalități în determinarea prețurilor:

- reglementarea generală a regimului prețurilor și a practicilor comerciale;
- acțiunea asupra condițiilor (mediului) în care se stabilesc prețurile;
- prin îmbunătățirea mediului concurențial sau influența asupra celor două laturi ale pieței-oferta și cererea;
- reglementarea protecției concurenței economice;
- prin acțiunea directă asupra prețului;
- prin fixarea de prețuri limită maximă sau limită minimă;
- politici prin subvenții sau tarife ale bunurilor publice sau cvasipublice;
- reglementarea monopolului natural.

Conform opiniei cercetătorilor A. Singh și A. Zammit [8, p. 109-110], în anii '80 ai secolului trecut, venitul per capita în America Latină s-a redus cu 10 %, în Africa-cu 25%, într-o serie de țări salariile s-au micșorat cu peste 50%.

Motivul insuficienței alimentelor în perioada precedentă a fost seceta și alte catastrofe naturale, atunci când oamenii nu aveau ce mânca. Problema actuală constă în faptul că alimentele au devenit atât de scumpe încât mulți locuitori ai planetei nu își permit să le procure [7, p. 4].

Indicatori principali ce caracterizează veniturile și nivelul de trai al populației se prezintă în figura ce urmează.

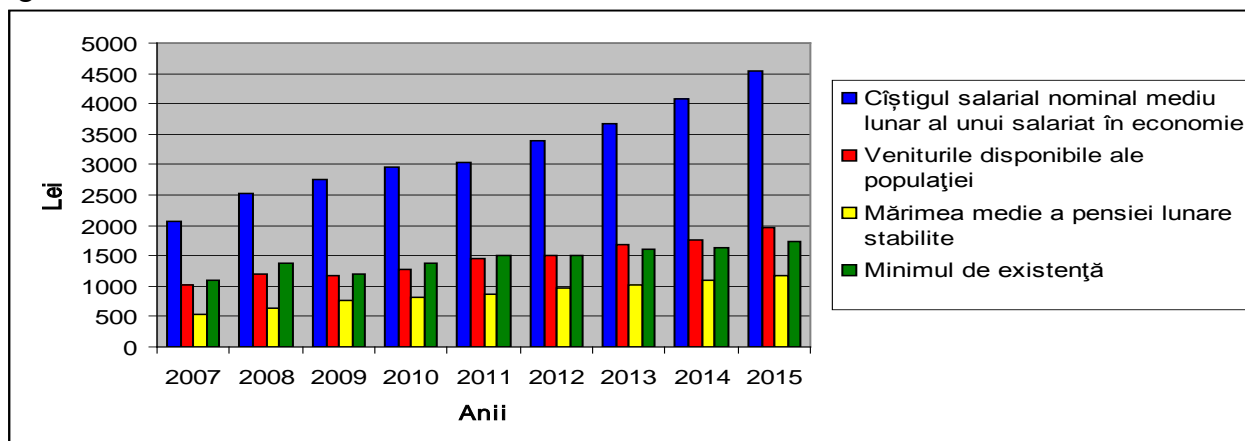

Fig. 1. Principalii indicatori ce caracterizează veniturile și nivelul de trai al populației, lei

Sursa: elaborat de autor în baza [1, 2]

Câștigul salarial nominal mediu lunar al unui salariat în economie a crescut în anul 2015 față de anii 2007, 2008, 2009 și 2010 respectiv cu 2473,4; 2008,7; 1790,8 și 1566,7 lei în mărime absolută sau de 2,2 ori și cu 79,4; 65,18 și 52,72 p.p. în mărime relativă, iar comparativ cu anii 2011, 2012, 2013 și 2014 aceasta s-a majorat respectiv cu 1496,2; 1152,2; 864,2 și 448,7 lei în mărime absolută sau cu 49,18; 34,03; 23,52 și 10,97 p.p. în mărime relativă.

Veniturile disponibile ale populației au crescut în anul 2015 în comparație cu anii 2007, 2008, 2009 și 2010 respectiv cu 937,9; 768; 790,5 și 682,9 lei în mărime absolută sau cu 92,07; 64,61; 67,79 și 53,62 p.p. în mărime relativă, iar față de anii 2011, 2012, 2013 și 2014 acestea s-au majorat cu 511,9; 447,8; 275,2 și 189,1 lei în mărime absolută sau cu 35,43; 29,68; 16,37 și 10,7 p.p. în mărime relativă.

Mărimea medie a pensiei lunare a crescut în anul 2015 față de anii 2007, 2008, 2009 și 2010 respectiv cu 616,9; 518,8; 389,7 și 354,3 lei în mărime absolută sau de 2,13 ori și cu 80,26; 50,25 și 43,69 p.p. în mărime relativă, iar comparativ cu anii 2011, 2012, 2013 și 2014 aceasta a crescut cu 291,1; 207,6; 144,6 și 77,6 lei în mărime absolută sau cu 33,3; 21,68; 14,17 și 7,13 p.p. în mărime relativă. Majorările veniturilor se datorează creșterii modeste a PIB-ului în această perioadă.

Indicatorul minimul de existență a crescut în anul 2015 față de anii 2007, 2008, 2009 și 2010 respectiv cu 634,7; 366; 546,3 și 360,7 lei în mărime absolută sau cu 57,73; 26,75; 45,99 și 26,26 p.p. în mărime relativă, iar comparativ cu anii 2011, 2012, 2013 și 2014 acesta a crescut cu 231,1; 226,6; 121,8 și 107 lei în mărime absolută sau cu 15,38; 15,03; 7,55 și 6,58 p.p. în mărime relativă.

Componentele de bază care determină nivelul de viață al populației și bunăstarea acestuia sunt veniturile bănești și dezvoltarea sferei sociale [6, p. 63].

Pentru a analiza salariul nominal mediu lunar al unui salariat în economie pe tipuri de activități se propune următoarea figură.

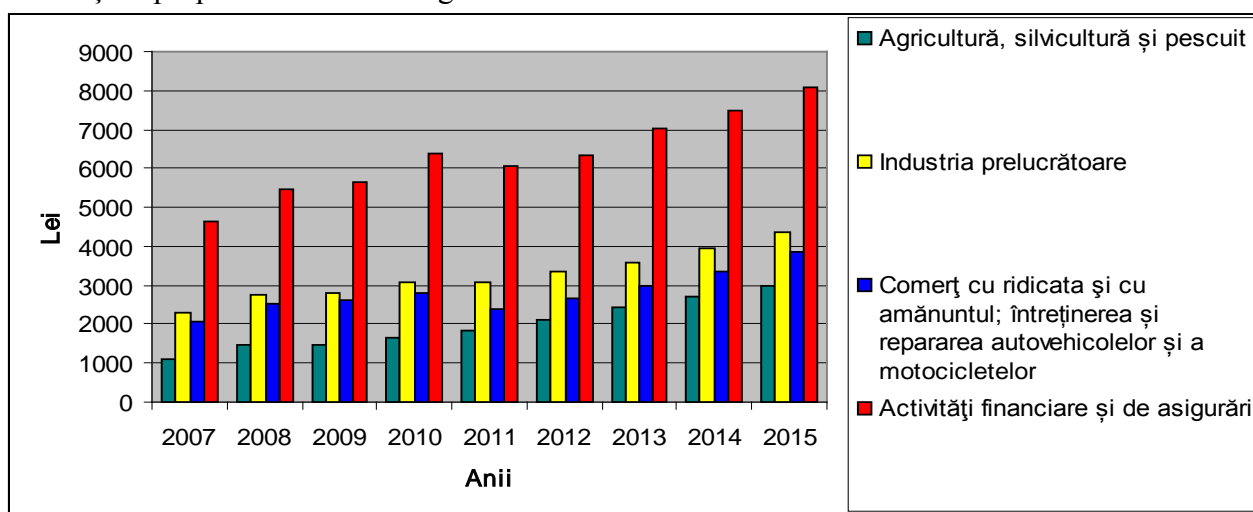

Fig. 2. Câștigul salarial nominal mediu lunar al unui salariat în economie, pe tipuri de activități, lei

Sursa: elaborat de autor în baza [1, 2]

Câștigul salarial nominal al unui angajat din agricultură, silvicultură și pescuit a sporit în anul 2015 față de anii 2007, 2008, 2009 și 2010 respectiv cu 1895,4; 1509,6; 1525,1 și 1355,4 lei în mărime absolută sau de 2,73; 2,02; 2,04 ori și cu 82,72 și 63,45 p.p. în mărime relativă, iar în comparație cu anii 2011, 2012, 2013 și 2014 acesta s-a majorat respectiv cu 1162,2; 883,1; 572,4 și 285,1 lei în mărime absolută sau cu 63,45; 41,84; 23,64 și 10,52 p.p. în mărime relativă. Secetele din anii 2007, 2009 și 2010 au redus volumul producției obținute și veniturile angajaților din agricultură și din acest motiv s-a produs majorarea în anul 2015 față de acești ani.

De asemenea s-a majorat câștigul salarial unui angajat din industria prelucrătoare în anul 2015 comparativ cu anii 2007, 2008, 2009 și 2010 respectiv cu 2064,7; 1616; 1578 și 1299 lei în mărime absolută sau cu 89,22; 58,49; 56,34 și 42,18 p.p. în mărime relativă, iar față de anii 2011, 2012, 2013 și 2014 acesta a sporit cu 1304,5; 1045,3; 778,5 și 422,6 lei în mărime absolută sau cu 42,43; 31,36; 21,62 și 10,68 p.p. în mărime relativă. Majorarea câștigului salarial se datorează creșterii valorii producției globale în acest domeniu.

Rentabilitatea înaltă a companiilor financiare a favorizat majorarea câștigului salarial nominal al anjajaților în anul 2015 față de anii 2007, 2008, 2009 și 2010 respectiv cu 3445,2; 2647,2; 2455,8 și 1725,3 lei în mărime absolută sau cu 74,12; 48,61; 43,56 și 27,09 p.p. în mărime relativă, iar față de anii 2011, 2012, 2013 și 2014 acesta a sporit cu 2046,4; 1747,7; 1077,2 și 588,2 lei în mărime absolută sau cu 33,84; 27,54; 15,35 și 7,84 p.p. în mărime relativă.

CONCLUZII

Secetele din anii 2006, 2007, 2009, 2010 și 2012 au afectat sectorul zootehnic, majorând semnificativ costul de producție a cărnii de toate tipurile.

Impactul acestora a majorat și prețul de comercializare a unei tone de lapte, precum și a producției de ouă.

Principali indicatori social-economici ce caracterizează veniturile și nivelul de trai al populației s-au majorat în perioada analizată, dar ținând cont de faptul că prețurile de vânzare formate efectiv pentru o tonă de producție agricolă de origine animalieră au crescut în paralel, putem afirma că accesul economic la aceste produse este limitat. Doar angajații din activitățile financiare și de asigurări dețin un câștig salarial nominal mediu lunar care satisface nivelul accesului economic la produsele alimentare de origine animalieră.

BIBLIOGRAFIE

1. Anuarul Statistic al Republicii Moldova 2013. Chișinău, 2013, 554 p.
2. Anuarul Statistic al Republicii Moldova 2016. Chișinău, 2016, 688 p.
3. Ionescu E. (coordonator), A. Rotaru, C. Oprea, A. Picu. Prețuri și concurență. Editura Fundației România de mâine. 2010. 223 pag. ISBN 978-973-163-513-2.
4. Manolescu Gh., coordonator. Politici economice-concepte, instrumente, experiențe. Editura economică. București, 1997. 687 pag. ISBN 973-590-026-2.
5. Moșteanu T., Prețuri, echilibru concurențial și bunăstare socială. Editura Economică. București. 2001. ISBN 973-590-370-9, 336 pag.
6. Зеленцова С., Крупко А. Продовольственная безопасность и социальное развитие регионов. АПК: Экономика управление. Москва, 2010 N. 3, с. 63-70.
7. Милосердов А.В. – Продовольственный кризис: причины и последствия. В: Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий. 2011, Москва, N. 8, с. 4-8.
8. Singh A., Zammit A. Employment and Unemployment, North and South, In Managing the Global Economy, ed. J. Michie and J. Grieve Smith, Oxford University Press, Oxford, 1995, p. 11-134